

Senat Univerziteta Union obrazovao je 16.06.2016. godine, odlukom broj A216-02/16 (odluka o izmeni odluke o formiranju komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije br. A182-01/18 od 29.05.2018. godine), komisiju u sastavu profesor dr Dušan Kitić, profesor dr Goran Dajović, i profesor dr Dušan Vranjanac radi ocene podobnosti za odbranu doktorske disertacije pod nazivom *Opšta teorija kauze* kandidata mr Josipa Čuvarđića. Nakon što je pregledala izrađenu doktorsku disertaciju kandidata, komisija podnosi

IZVEŠTAJ

Biografski podaci o kandidatu

Kandidat Josip Čuvarđić rođen je 6 maja 1960. godine u Somboru. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Osijeku. Školske 2005/2006. godine upisao je građanskopravnu grupu predmeta na poslediplomskom studiju Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, gde je položio sve predviđene ispite i odbranio seminarski rad na temu *Raskid ugovora o zakupu*. Kandidat je 29 marta 2011. godine odbranio magistarski rad pod nazivom *Kauza kod dobroćinih ugovora* i stekao akademski naziv *magistra pravnih nauka*.

Odlukom Senata Univerziteta Union br. A096-01/15 od 16.03.2015. godine odobrena je izrada doktorske disertacije pod naslovom *Opšta teorija kauze* kandidatu mr Josipu Čuvarđiću.

Kandidat je zaposlen u Srednjoj ekonomskoj školi u Somboru na mestu profesora pravne grupe predmeta. Objavio je rad *Kauza kog dobroćinih ugovora, pozitivni izraz i moderno shvatanje*; članak, Glasnik advokatske komore Vojvodine, knjiga 73, br.1/2013, Novi Sad i službenu recenziju udžbenika *Ustav i prava građana*, Izdavačka kuća Klett, Beograd, 2013. godine.

Osnovni podaci o disertaciji

Doktorska disertacija kandidata mr Josipa Čuvarđića pod nazivom *Opšta teorija kauze* je izrađena, odnosno štampana na formatu A4, ima 316 strana proreda 1,5 od čega je 311 strana tekst disertacije, sadržaj je dat na dve strane, korišćena literatura na 4 stranice sa 138 bibliografskih jedinica, i ima 376 fusnote.

Disertacija sadrži četiri dela, u prvom delu je uvod, a zaključak je u četvrtom delu.

Prikaz sadržaja disertacije

U uvodnom delu kandidat navodi razloge za obradu kauze, polazne hipoteze, predmet i red izlaganja i metod rada. Hipoteza od koje kandidat polazi u svom radu je da kauza možda nije

isključivo pravni pojam, odnosno da je osnov normativnog bića kauze, sam po sebi, nenormativan. Za predmet rada kandidat je postavio iznalaženje šireg osnova koji bi omogućio postavljanje i same definicije kauze.

U drugom delu rada, u okviru naslova „Posebne metodološke pretpostavke novog koncepta kauze“ kandidat, po sopstvenim navodima, razmatra najširi okvir potreban za razumevanje i utemeljenje novog koncepta kauze. O navedenom se govori u okviru podnaslova: status i metodologija naučne spoznaje, pravna logika, realnost funkcionalnog jedinstva filozofije i psihologije, realnost funkcionalnog jedinstva idealnih i realnih pojava i materijalni identitet vrste.

U trećem delu naslova „Nenormativni koncept kauze u osnovama tumačenja relevantnih pojmova“, kandidat razmatra pojedine pojmove u okviru podnaslova: uvodna i ošta određenja, pojam prava i vidove prava, pojam države, legalitet i legitimitet, kauzalitet i kauzalnost, sloboda i odnos celine i dela. Kandidat nepotrebno i preširoko obrađuje pitanja koja se u doktorskom radu ne mogu tako široko prikazivati, posebno filozofsko-metodološka razmatranja. Pri tom se pitanja koja se razmatraju ne povezuju jasno sa osnovnom idejom autora.

Na početku, potrebno je skrenuti pažnju na jedan problem. Naime, pri analizi nekog naučnog rada pitanje jezika i stila obično se ostavlja za kraj. Međutim, u ovom radu jezik je jedan od prvih i velikih problema sa kojima se svaki čitalac odmah sreće. Jezik ovog rada je bez ikakve potrebe nejasan, komplikovan i konfuzan; svaki naučni pa čak i filozofski rad može da bude napisan jasnim i jednostavnim stilom. Navešćemo samo jedan primer. Na strani 197 kandidat kaže: "Na spoznaji zajedničke, univerzalne i objektivne osnove (autonomosa, konstante), subjektivnom i kreativno spoznajnom nadgradnjom, nastaje relativno realna definicija kauze kao obaveznosti same spoznaje i istovremenog osnova obligatornosti same obligacije." Ovo je potpuno nerazumljiva formulacija, ali je problem u tome što tekst obiluje ovakvim nerazumljivim formulacijama što ga u velikom delu čini nečitljivim.

Takođe, kandidat često koristi pojmove čiji sadržaj i smisao uopšte nije jasan. Na primer, pojam (termin) "akcidencija" vrlo se često javlja u tekstu. Značenje ovog termina definisao je još Aristotel, a u nešto drukčijem značenju ga koriste i srednjevekovni filozofi. Šta ovaj termin označava u kandidatovom tekstu ostaje nejasno. Na sličan način autor koristi i niz drugih termina, na primer sinalagma, ili kovanice kao što je prvobiot, filozofsko pravo i slično.

Kandidat često neke kompleksne, protivrečne i istorijski raznorodne pojmove uzima kao jednostavne i nesporne. Na primer, često govori o dijalektici, dijalektičkom mišljenju, a da ne daje objašnjenje šta tačno pod ovim pojmovima podrazumeva.

Broj izvora na kojima kandidat zasniva svoja izlaganja u suštini je vrlo skroman. Iako je spisak literature relativno obiman, stvarno korišćeni izvori (navedeni u fusnotama) su malobrojni. Od ukupno 376 fusnota u njih 57 navođen je prof. Oliver Antić, u 50 navodi se prof. Vrkatić, u 45 prof. Radomir Lukić, itd. Previše je korišćena udžbenička literatura, a ponekad su korišćeni izvori koji su zastareli ili prevaziđeni. Izostaje niz fundamentalnih, kako modernih tako

i klasičnih dela iz pojedinih oblasti. Na primer, kandidat dosta govori o pojmu legitimnosti (kako prava, tako i države), a da nije spomenuo delo Maksa Vebera.

Kada daje sopstveno mišljenje o pojedinim pitanjima, kandidat ovo često nejasno formuliše, a, što je još bitnije, svoje mišljenje niti dovoljno obrazlaže, niti odgovara na kritike koje su upućivane gledištima koja zastupa. Ovo je posebno važno obzirom da mišljenja kandidata najčešće ne donose ništa novo, već su samo parafraza nekih shvatanja starih često i više vekova (pa i milenijuma).

Kandidat je ponekada nemaran i kada citira druge autore. Na primer, citat iz Hjumove Rasprave o ljudskoj prirodi je nepotpun, što mu u velikoj meri oduzima smisao. Kandidat Hjumov ne-kognitivizam u etici odbacuje tvrdnjom da su, kako on kaže, ozbiljne (?) vrednosti objektivne. Isto važi i za citat iz Lukićeve Metodologije prava (str. 37). Lukićev stav da se ne treba upuštati u pitanje da li osnovni pravni pojmovi postoje, kandidat pogrešno tumači. Kandidat ne uzima u obzir kontekst u kome to Lukić govori, odnosno činjenicu da Lukić samo konstatuje da, pošto se radi o udžbeniku Metodologije, o ovom pitanju ne treba dalje raspravljati. Pogrešno je misliti da Lukić smatra da o postojanju takvih pojmova generalno ne treba raspravljati.

Drugi sličan primer odnosi se na Džona Ostina koga kandidat poznaje površno i iz druge ruke, ali bez obzira na to izvodi neke dalekosežne zaključke. Na strani 40 on kaže: "Ostin je vrhunske kategorije (slobodne i nezavisne) spoznaje predstavio univerzalnim pojmovima, principima i distinkcijama." Međutim, kod Ostina se ne radi o bilo kakvim vrhunskim kategorijama spoznaje, nego o nečem sasvim drugom. U nastavku teksta kandidat ide i dalje pa kaže da je za opšte pojmove uzeo(!) slobodu, spoznaju, legitimitet.....itd. Nejasno je o kakvim osnovnim pojmovima se radi, ali je sigurno da ovo ne mogu da budu osnovni pravni pojmovi. Uostalom, pošto se ovde već poziva na Ostina, kandidatu je moralo da bude jasno da Ostin svoje osnovne pojmove nije "uzeo", već je do njih došao odgovarajućim metodološkim postupkom, bez obzira na to u kojoj meri je on u određivanju opštih i osnovnih pojmova bio uspešan.

U okviru naslova „Nenormativni koncept kauze u osnovama tumačenja klasičnih instituta i termina ugovornog prava“ kandidat je izložio sledeća pitanja: kauza i cilj ugovora, nenormativni koncept kauze *diferentia specifica*, kauza kod ugovora o poklonu, osnov (kauza) i pravni osnov (*titulus*), kauza i predmet ugovora, kauza i *sinalagma*, kauza i *animus contrahendi*, kauza i načelo ekvivalencije, kauza i tumačenje, da li je kauza činjenično ili pravno pitanje i kauza i praksa. Kandidat je izložio svoje razmišljanje i viđenje normativnog i nenormativnog koncepta kauze. Pri tom kandidat nalazi mane postojećim konceptima kauze. U izlaganju nedostaje sistematska diskusija uz akademsko poštovanje pojedinih teoretičara. Na primer, kandidat ocenjuje da su „zastupnici klasične teorije kauze mnogo bliži našem nenormativnom poimanju kauze.“

U delu disertacije pod naslovom „Konotacije nenormativnog koncepta kauze“, razmatra se kauza i pravičnost, ideja i tolerancija, građanska dostojnost i kauza i problem pravne odgovornosti.

Zaključak, koji je izložen u četvrtom delu je nejasno koncipiran. Kandidat ne konstatuje da li je potvrdio ili opovrgao početne hipoteze. U zaključku se ne prezentuje da li i na koji način se može praktično primeniti kandidatova teorija. U prijavi teze je navedeno da će kandidat prikazati i praktične vrednosti nove teorije. Rezultati istraživanja i njihovo tumačenje nisu iskazani pregledno na razumljiv način i ne sadrže sve bitne elemente koji se zahtevaju za radove ove vrste.

Mišljenje komisije

Disertacija se odnosi na temu koja je veoma aktuelna u savremenom društvu. Ni o jednom pitanju u teoriji obligacija nije toliko raspravljano kao o pojmu kauze. Kauza otvara niz suštinskih pitanja na koja je nauka dala različite odgovore. U savremenoj nauci rasprava oko kauze je sve intenzivnija što je uticalo i na nove građanske zakonike. Ovo pitanje je od značaja i sa aspekta harmonizacije prava na nivou Evropske unije. Različito shvatanje koncepta kauze u državama članicama utiče na nesmetano funkcionisanje jedinstvenog tržišta. Za Republiku Srbiju je ovo pitanje bitno zbog usklađivanja domaćeg prava sa pravnim tekovinama Evropske unije i izrade Građanskog zakonika. U tom smislu je i ocenjeno da je tema disertacije aktuelna i podobna za obradu.

Kandidat je sebi postavio za cilj ozbiljan naučni izazov da izgradi originalnu i celovitu misao o kauzi. U disertaciji kandidat izlaže kao svoju originalnu ideju nenormativni koncept kauze. Kada neko postavlja novu teoriju, odnosno kada tvrdi da je spoznao neku pojavu na nov način potrebno je da je formuliše jezički jasno i da na društveno razumljiv način opiše tu svoju teoriju. Doktorska disertacija kandidata je napisana korišćenjem neadekvatnog stila i nepreciznog jezičkog izraza. Kandidat nije dosledno, na naučni, razumljiv i pristupačan način iskazao svoja razmišljanja i postavke. Filozofska razmišljanja ne moraju imati naučni karakter dok doktorska disertacija ima naučni karakter i po stilu i metodama. Kandidat izlaže svoja razmišljanja, pretežno nesistematično, kroz fraze, pozivajući se na opšta mesta. Pojedine citate kandidat ne povezuje jasno sa svojom koncepcijom, idejom, razmišljanjem. Kandidat svoje stavove ne obrazlaže uvek jasno i razumljivo. U predugim, složenim rečenicama, ne retko se gubi smisao. Stil kojim je pisan tekst često je preterano metaforičan, neprecizan, bombastičan. Kandidat olako donosi neopozive zaključke i zauzima krajnje apodiktičke stavove.

Potpuno je nejasno kakve veze tema rada ima sa savremenom teorijskom fizikom (teorija relativiteta i kvantna teorija), zbog čega je potrebno izlagati neke elemente opšte teorije prava i teorije države, i slično.

Nedostaje istraživanje autora o stavovima teoretičara i drugim razlozima koji su doveli do promena u savremenim shvatanjima koncepcije kauze u pojedinim pravnim sistemima. Različita teorijska poimanja kauze na koja se kandidat u radu poziva nisu prikazana na način i u meri u kojoj je to neophodno za akademsku polemiku u kojoj kandidat upoređuje stavove drugih teoretičara i svoje poimanje; posebno imajući u vidu da se kritikuju ideje i rešenja koja su ponudili pojedini teoretičari. U prijavi teze je navedeno da će biti obrađena klasična dela pravne misli o kauzi kao i misli savremenih pisaca i da će se mnogi stavovi o kauzi, koji će biti predloženi kao rezultat istraživanja, zasnivati na preispitivanju korpusa postojećih znanja iz nasleđa globalne pravne i filozofske misli, koje često i ne govore izričito o samom institutu kauze.

Kako je već gore rečeno, u radu kandidat ne koristi dosledno pojedine termine. Pretežno koristi termine *normativni koncept kauze* i *nenormativni koncept kauze*. Međutim, pored ovih u radu su prisutni i drugi termini koji nisu pojmovno određeni. Koriste se termini: *građanska teorija kauze*, *građanska opšta teorija kauze*, *novi koncept kauze*, *moderno viđenje kauze*, *ново poimanje instituta kauze*, *stari koncept kauze*, *opšta teorija kauze*, *nenormativni koncept opšte teorije kauze* i *naš koncept kauze*.

S obzirom da za pitanje kauze u teoriji vlada veliko interesovanje očekuje se da kandidat koristi bogatu literaturu, svakako obimniju od one koja je navedena kao početna pri prijavi teze. Kandidat se nije potrudio da pronađe relevantnu stranu i domaću naučnu literaturu iz renomiranih izvora novijeg datuma. Deo literature koju je autor koristio u filozofsko-metodološkim delovima rada je delimično zastareo ili prevaziđen. U pisanju teze kandidatu su glavni oslonac udžbenik prof. Antića, predgovori, članci iz dnevne štampe. Deo strane literature koja je korišćena je kandidat preuzeo iz radova drugih istraživača, što nije uvek na odgovarajući način naznačio. Na pojedinim mestima u tezi kandidat navodi da se u literaturi nešto „smatra“ ili „prihvata“ a da pri tom ne navodi izvor tih podataka, odnosno saznanja.

U popisu literature nisu u potpunosti ispoštovani standardi prikazivanja informacija. Pojedini izvori se navode u popisu literature iako se na iste autor ne poziva ni u tekstu ni u fusnotama.

Prema mišljenju komisije doktorska disertacija mr Josipa Čuvarđića „Opšta teorija kauze“ ne predstavlja rad koji bi u prezentiranom obliku mogao biti branjen. Mišljenja smo da napisanom disertacijom nije postignut zadovoljavajući naučni rezultat. Kandidat nije uspeo da pruži originalan naučni doprinos svojom disertacijom. Izrađena disertacija obimom, propratnom literaturom i korišćenom naučnom aparaturom nije zadovoljila formalne uslove koje bi trebalo da ispunjava naučni rad ove vrste.

Ocena i predlog komisije

Na osnovu izloženog, Komisija smatra da doktorska disertacija kandidata mr Josipa Čuvarđića pod nazivom „Opšta teorija kauze“ ne ispunjava uslove koji se po zakonu i statutu Univerziteta Union traže za izradu naučnog rada kao što je doktorska disertacija, i predlaže Nastavno-naučnom veću Pravnog fakulteta Univerziteta Union i Senatu Univerziteta Union da tim povodom donese odluku da se doktorska disertacija ne prihvati i ne odobri za odbranu.

U Beogradu,

05. 09. 2018.

Članovi komisije:

Prof. dr Dušan Kitić

Prof. dr Goran Dajović

Prof. dr Dušan Vranjanac